
تصویر کلان اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی

(گزینه مطلوب)

◀ مقدمه

چشم‌انداز، ارائه‌ی تصویری از آینده مطلوب است، آینده‌ای که از نظر مدیران ارشد، طراحان و مجریان کلان کشور، می‌تواند از لحاظ زمانی بلندمدت باشد و نتایج حاصله از آن باید مثبت و متناسب با امکانات، قابلیت‌ها و منابع، قابل اجرا و عملی باشد.

در متن حاضر، بر اساس روندهای گذشته متغیرهای کلان کشور و در مقایسه با شاخصهای برخی از کشورهای نواخته، نقاط قوت و ضعف اقتصاد کشور مورد شناسایی، و سپس در یک بررسی مرتبط، هماهنگ و سازگار، رشد و توسعه آینده کشور در قالب متغیرهای مذکور هدف‌گذاری شده است. در این هدف‌گذاری، امکانات و محدودیتهای کشور مورد سنجش قرار گرفته است و تصویری از آینده مطلوب ارائه شده است که دسترسی به آن، مستلزم عزم ملی و تلاش تمامی آحاد کشور خواهد بود. رسیدن به این اهداف با وجودی که بسیار مشکل به نظر می‌آید، لیکن تجربه سایر کشورهایی که این مسیر را پیموده‌اند، ثابت می‌کند که قابل حصول می‌باشد. داشتن راهبردهای مشخص و اتخاذ سیاستهای کلیدی متناظر با آن، راه رسیدن به این اهداف را هموار می‌سازد و به این جهت است که در هر بخش از این مطالعه، تدابیر و راهبردهای مناسب برای وصول به هدفهای ارائه شده در این گزارش، مطرح شده است. این گزارش، ماحصل و چکیده مطالعات دیگری است که به گونه‌ای تفصیلی، موضوعات را در قالب عملکرد گذشته، تبیین وضع موجود حوزه‌های کلان (ویژگی‌های کنونی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)، تصویر آینده کلان و شناخت چالشها، مورد بررسی قرار داده است، که این مدارک به عنوان اسناد پشتیبان می‌تواند در امر متقاعدسازی مورد استفاده قرار گیرد.

◀ فصل اول: جمعیت

◀ چشم‌انداز آینده

طی سالهای (۹۴-۱۳۸۰)، حدود ۱۳/۶ میلیون نفر بر شمار جمعیت کشور افزوده می‌شود، در نتیجه این امر، جمعیت کشور در فاصله زمانی مذکور، از ۶۴/۶ میلیون نفر به ۷۸/۲ میلیون نفر ازدیاد می‌یابد.

متوسط نرخ رشد جمعیت کشور، به هیچ وجه از حدود یک و سی و هفت صدم درصد (۱/۳۷٪) در سال فراتر نمی‌رود و چه بسا اگر خروج شمار وسیعی از پناهجویان افغانی و عراقی از ایران قطعی گردد، افزایش جمعیت با آهنگ رشدی حتی کمتر از حد مذکور، نصیب کشور شود. این تعداد افزایش که متوسط شمار آن از حدود ۹۷۰ هزار نفر در سال فراتر نمی‌رود، به ظاهر نمی‌تواند و نمی‌باید چندان مسائل و مشکلاتی را فراروی اهداف و نیات توسعه ملی ایجاد کند.

جدول شماره ۱- تحول جمعیت به تفکیک جنس (۱۳۸۰-۹۴)

جمعیت به هزار نفر

جنس	۱۳۸۰	۱۳۹۴	افزایش خالص	متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)
مرد و زن	۶۴۵۸۴	۷۸۱۷۴	۱۳۵۹۰	۱/۳۷
مرد	۳۲۷۷۷	۳۹۵۶۱	۶۷۸۴	۱/۳۵
زن	۳۱۸۰۷	۳۸۶۱۳	۶۸۰۶	۱/۳۹

جدول شماره ۲- تحول جمعیت به تفکیک شهر و روستا

جمعیت به هزار نفر

حوزه زیست	۱۳۸۰	۱۳۹۴	افزایش خالص	متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)
شهر و روستا	۶۴۵۸۴	۷۸۱۷۴	۱۳۵۹۰	۱/۳۷
شهر	۴۱۷۲۲	۵۶۱۲۹	۱۴۴۰۷	۲/۱۴
روستا	۲۲۸۶۲	۲۲۰۴۵	-۸۱۷	-۰/۲۶

۱- الگو و نظام استقرار

۱-۱- تراکم جمعیت

میزان تراکم یا فشردگی جمعیت که در سال ۱۳۸۰ معادل ۴۰ نفر بود، تا سال ۱۳۹۴ به حدود ۴۸ نفر ارتقا می‌یابد. گرچه با وجود این تحول نسبی، هنوز هم تراکم جمعیت ایران، در قیاس با تراکم جمعیت جهان (۴۶ نفر در سال ۲۰۰۰) و قاره آسیا (۱۰۸ نفر در سال ۲۰۰۰)، رقم نازلی است، اما ماهیت بیابانی و نیمه‌بیابانی عرصه‌های وسیعی از فلات مرکزی، جنوب شرقی و جنوب ایران، باعث خواهد شد اضافه بار تراکمی جمعیت به گونه متعادل و موزون در پهنه سرزمین ایران توزیع نشود و همچون گذشته، تحمیل مناطق و محدوده‌هایی شود که از شرایط آب و هوایی نسبتاً مساعدتر و سازوکارهای اقتصادی کارآمدتری برخوردارند.

۲-۱- حرکت‌های مهاجرتی و روند شدید شهرگرایی و شهرنشینی

جمعیت شهرنشین با آهنگ رشدی به میزان دو و چهارده صدم درصد (۲/۱۴٪) در سال، از ۴۱/۷ میلیون نفر در سال ۱۳۸۰، به ۵۶/۱ میلیون نفر تا سال ۱۳۹۴ ازدیاد خواهد یافت، در حالی که طی همین مدت در مناطق روستایی، بر اثر عامل مهاجرفرستی، تبدیل برخی از نقاط روستایی به شهر و یا استحاله شدن در توسعه کالبدی شهرهای پیرامونی و از دست دادن حتی تعدادی از جمعیت فعلی، رشد منفی بیست و شش صدم درصد (۰/۲۶٪) در سال حاصل خواهد داشت و جمعیت آنها از حدود ۲۲/۹ میلیون نفر، به ۲۲/۰ میلیون نفر کاهش خواهد یافت. طی مدت مذکور و به موازات این فعل و انفعالات، ضریب شهرنشینی جمعیت کشور نیز از شصت و چهار و شش دهم درصد (۶۴/۶٪) به هفتاد و یک و نه دهم درصد (۷۱/۹٪) ازدیاد خواهد یافت و در برخی از استانهای کشور، مثل تهران و قم، به حد اشباع خواهد رسید.

به این ترتیب، علاوه بر ۱۳/۶ میلیون نفر ازدیاد جمعیت طی سالهای (۹۴-۱۳۸۰) کشور، حدود ۹۰۰ هزار نفر، که حاصل کاهش قدر مطلق جمعیت روستایی است، جملگی به جامعه شهرنشین کشور تحمیل می‌شود.

۱-۳- کلان شهرها

جریان پایدار مهاجرتی معطوف به شهرهای بزرگ، زمینه ساز تمرکز بیشتری از جمعیت شهرنشین، در این گونه شهرها می شود. ضریب تمرکز جمعیت شهرنشین در شهرهای تهران، مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، اهواز، قم و کرمانشاه که در سال ۱۳۷۵ معادل چهل و دو درصد (۴۲٪) بود و تا سال ۱۳۸۰ به بیش از چهل و سه درصد (۴۳٪) افزایش یافته، رو به ازدیاد می گذارد و حداقل چهل و هفت و دو دهم درصد (۴۷/۲٪) از کل جمعیت شهرنشین کشور در سال ۱۳۹۴ را (۲۶/۵ میلیون نفر) در بر می گیرد.

۱-۴- حاشیه نشینی

نتیجه قهری گزینشی بودن مکانگیری مهاجران و استقرار آنها در محدوده های پیرامون شهرهای بزرگ، گسترده تر شدن پدیده حاشیه نشینی و سپس توسعه کالبدی سریع تر کلان شهرها و شهرهای پیرامونی است که به دنبال خود، هزینه های اجتماعی و امنیتی زیادتری را تحمیل منابع بودجه ای کشور خواهد کرد.

از آنجا که به دلیل ناپایداریهای شغلی و درآمد، حاشیه نشینی در بین جوامع مهاجر رایج تر، و به دلیل فقر و درماندگی، هنجارشکنی و بزهکاری در بین حاشیه نشینان بیشتر است، با گسترده تر شدن حاشیه نشینی، ممکن است تنشها و تعارضهای اجتماعی بیشتری در حوزه های زیست کلان شهرهای کشور بروز کند.

۴-۲- تغییر و تحولات ساختاری جمعیت

۲-۱- ساختارهای سنی

در حالی که شمار و نسبت جمعیت زیر ۱۵ سال کشور، از ۲۰/۶ میلیون نفر [سی و یک و نه دهم درصد (۳۱/۹٪)] در سال ۱۳۸۰، به ۱۸/۶ میلیون [بیست و شش و یک دهم درصد (۲۶/۱٪)] و ۱۹/۶ میلیون نفر [بیست و پنج درصد (۲۵٪)] در سالهای ۱۳۸۷ و ۱۳۹۴ کاهش خواهد یافت، نرخ وابستگی اطفال، کودکان و نوجوانان (زیر ۱۵ سال) و جمعیت بالای ۶۵ سال به جمعیت بالقوه مولد (۶۴-۱۵ سال) به طور همزمان از پنجاه و هفت و نه دهم درصد (۵۷/۹٪) به چهل و چهار و چهار دهم درصد (۴۴/۴٪)

و چهل و سه درصد (۴۳٪) تنزل خواهد یافت، از این رو، فرصتهای مناسبی در جهت ارتقای توان پس‌انداز و افزایش سرمایه‌گذاری در کشور، فراهم خواهد شد.

جدول شماره ۳- تحولات ساختاری جمعیت (۹۴-۱۳۸۰)

(جمعیت به هزار نفر)

۱۳۹۴		۱۳۸۷		۱۳۸۰		طیفهای سنی
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۲۵/۰	۱۹۵۵۱	۲۶/۱	۱۸۶۲۲	۳۱/۹	۲۰۶۲۹	زیر ۱۵ سال
۶۹/۹	۵۴۶۶۴	۶۹/۲	۴۹۴۳۸	۶۳/۳	۴۰۸۹۰	۱۵-۶۴
۲۶/۹	۲۱۰۳۶	۳۴/۴	۲۴۵۳۳	۰/۳۳	۲۱۳۱۱	۱۵-۲۹
۱۹/۳	۱۵۱۲۲	۲۴/۴	۱۷۰۴۷	۱۹/۰	۱۲۲۶۳	۲۰-۲۹
۲۵/۷	۲۰۱۱۰	۲۰/۸	۱۴۸۶۵	۱۸/۸	۱۲۱۴۰	۳۰-۴۴
۱۷/۳	۱۳۲۵۷	۱۴/۰	۱۰۰۴۰	۱۱/۵	۷۴۳۹	۴۵-۶۴
۵/۱	۳۹۵۹	۴/۷	۳۳۳۴	۴/۷	۳۰۶۵	۶۵ سال و بیشتر
۱۰۰	۷۸۱۷۴	۱۰۰	۷۱۳۹۴	۱۰۰/۰	۶۴۵۸۴	کل

جدول شماره ۴- برخی از مشخصه‌های ساختاری جمعیت (۹۴-۱۳۸۰)

۱۳۹۴	۱۳۸۷	۱۳۸۰	مشخصه‌ها
۲۵/۰	۲۶/۱	۳۱/۹	ضریب جوانی (درصد)
۴۳/۰	۴۴/۴	۵۷/۹	نرخ وابستگی (درصد)
۸/۰	۶/۷	۶/۷	ضریب سالمندی [۶۰ ساله و بیشتر (درصد)]
۵۸/۴	۶۰/۲	۵۶/۵	نسبت زنان ۱۵-۴۹ ساله (درصد)
۶۲۵۵	۴۸۱۳	۴۳۳۳	شمار سالمندان [۶۰ ساله و بیشتر (هزار نفر)]
۲۲۵۳۱	۲۱۲۱۶	۱۷۹۶۰	شمار زنان بالقوه بارور (هزار نفر)

شمار و نسبت جمعیت بالقوه فعال (۶۴-۱۵ سال) به سرعت افزایش می‌یابد، به گونه‌ای که در فاصله سالهای (۹۴-۱۳۸۰)، با افزایش خالص ۱۳/۸ میلیون نفری (یعنی حتی اندکی بیش از کل افزایش جمعیت این برهه کشور) تعداد آن از ۴۰/۹ میلیون نفر، به ۵۴/۷ میلیون نفر خواهد رسید.

۳- خلاصه تصویری از ویژگی‌های راهبردی جمعیت ایران، طی سالهای (۹۴-۱۳۸۰)

بر مبنای آنچه که مورد تبیین قرار گرفت، تغییراتی به شرح زیر در جمعیت کشور، به وقوع خواهد پیوست.

- کاهش ضریب جوانی جمعیت (نسبت جمعیت زیر ۱۵ سال به کل)
- کاهش نرخ وابستگی یا بار تکفل نظری جمعیت (نسبت مجموع جمعیت زیر ۱۵ سال و بالای ۶۵ سال به جمعیت ۶۴-۱۵ سال)
- کاهش شمار نسبت جمعیت لازم‌التعلیم، در مقاطع آموزشهای ابتدایی و راهنمایی و گسترش شمار و نسبت جمعیت در مقاطع آموزشهای دبیرستانی و عالی
- افزایش جمعیت جوان (۲۹-۱۵) در سالهای (۸۷-۱۳۸۰) و سپس کاهش آن
- افزایش شمار و نسبت سالمندان
- تشدید روند شهرنشینی
- تشدید روند تمرکزگرایی جمعیت، به ویژه به سوی کلانشهرها و قطبهای توسعه برخوردار

۴- پیامدها و الزامها

- کاهش نسبت ابعاد مصرفی خانوار، ناشی از تقلیل نسبی اطفال، کودکان و نوجوانان
- افزوده شدن بر توان پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، ناشی از کاهش نرخ وابستگی
- لزوم ایجاد تغییرهای ساختاری در آموزش، به سود آموزشهای دبیرستانی و عالی
- لزوم استفاده بهینه از ظرفیتهای بالقوه تولیدی، در جهت بسط و توسعه اشتغال
- لزوم توجه به تخصص بهینه و متعادل منابع فیزیکی، به منظور نیل به توسعه همگن در مناطق مختلف جغرافیایی

- لزوم توجه به کاهش نابرابری‌های درآمدی موجود بین اقشار و گروه‌های مختلف اجتماعی و در نهایت تسریع در آهنگ رشد و تجدید بنای اقتصادی، از طریق اتخاذ سازوکارهایی که زمینه‌ساز پویایی نیروهای اجتماعی توسعه و بهبود بازده اجتماعی کارها و فعالیتها شود.

◀ فصل دوم: رشد اقتصادی

◀ چشم‌انداز مطلوب رشد اقتصادی

تأکید بر توسعه و اصلاح ساختار اقتصاد ایران، پس از پایان جنگ تحمیلی مطرح شده و حاصل آن، توفیق نسبی در بعضی از امور بوده است. با وجود این، کشور ما هنوز برای رسیدن به یک وضع مطلوب و اقتصادی متنوع، متوازن و دارای یک بخش صنعتی قوام یافته و با پایه گسترده، یک بخش کشاورزی امروزی و بالغ، و یک بخش خدمات کارآمد و مولد، قدم‌های قابل ملاحظه برداشته و کماکان در حاشیه اقتصاد متحول جهان امروز مانده است. کشور ما در آستانه برنامه چهارم توسعه، بر سر یک راهی اقتصادی قرار دارد. یکی از این دو راه، ادامه روال گذشته می‌باشد، که در این صورت نمی‌تواند به ایجاد درآمد و کیفیت زندگی مطلوب و کافی برای کشور بینجامد. راه دوم، اصلاح خط‌مشی‌های کنونی و اتخاذ سیاست‌های نوین اقتصادی است که به تضمین اشتغال، درآمد و کیفیت زندگی بالا، ارتقای جایگاه اقتصادی کشور در سطح منطقه و احراز یک هویت اقتصادی مناسب در عرصه بین‌المللی می‌انجامد.

بر این اساس، برای تغییر روندهای نامطلوب اقتصادی و رسیدن به حداکثر بهره‌وری و حداقل بیکاری، متغیرهای مختلف رشد اقتصادی مورد انتظار، برای دوره منتهی به سال ۱۳۹۴ در جدول ذیل در دو سناریو آمده است.

جدول شماره ۵- گزینه‌های مطلوب رشد طی دوره (۹۴-۱۳۸۴)

عنوان	رشد سریع (درصد)	رشد متعادل (درصد)
متوسط سالانه رشد اقتصادی	۸/۶	۷
متوسط سالانه رشد بهره‌وری	۴/۴	۳/۵
متوسط سالانه رشد تولید سرانه	۷/۲	۵/۶
نرخ بیکاری در سال افق	۷	۱۲/۱

شایان ذکر است، متوسط رشد سالانه بهره‌وری طی سه دهه گذشته، معادل (۲/۲٪) بوده است که در گزینه رشد سریع، فرض شده است به دو برابر، (۴/۴٪) افزایش یابد.

از این رو، جهت‌گیری اقتصاد کشور برای رسیدن به اهداف رشد و اشتغال، بر اساس تجربه کشورهای تازه صنعتی شده، باید در جهت صنعتی شدن باشد. به این منظور باید از سهم بخش کشاورزی و نفت و گاز کاسته و به سهم بخش صنایع و معادن و خدمات افزوده گردد. بنابر این، رشد ارزش افزوده بخشهای مختلف اقتصادی بر حسب گزینه‌های نرخ رشد سریع و متعادل در دوره (۹۴-۱۳۸۴)، در جدول شماره ۶ آمده است.

جدول شماره ۶- رشد ارزش افزوده بخشهای اقتصادی در دوره (۹۴-۱۳۸۴) بر حسب گزینه‌های رشد اقتصادی

عنوان	رشد سریع	رشد متعادل
	رشد متوسط سالانه ارزش افزوده (درصد)	رشد متوسط سالانه ارزش افزوده (درصد)
کشاورزی	۴/۹	۴/۹
صنایع و معادن	۱۱/۶	۱۰/۷
صنعت	۱۴	۱۲
نفت و گاز	۲/۱	۲/۱
خدمات	۹/۵	۷

راهنمای تحقق گزینه‌های مطلوب

- رقابت‌پذیری فعالیتهای اقتصادی، از طریق هم‌پیوندی با اقتصاد جهانی و اصلاح ساختار سیستمهای تولیدی، پولی و مالی
- کاهش قلمرو فعالیتها و دخالتهای دولت
- ایجاد زمینه‌های مناسب جهت جذب سرمایه‌گذاری، با استفاده کارآمد از سیاست فعال خارجی و فرصتهای بین‌المللی و تصحیح مکانیزم انتقال پس‌انداز به سرمایه‌گذاری

- توجه به دانش و نوآوری به عنوان محرک رشد پایدار اقتصادی و ارتقای بهره‌وری در سطح بنگاه و کل اقتصاد
- ایجاد شرایط و فضای مناسب با کاهش درگیریهای داخلی و کاهش ریسک سرمایه‌گذاری جهت افزایش سرمایه خصوصی
- اصلاحات سیاسی و اجتماعی، تقویت نهادهای مدنی، ایجاد ثبات در قوانین و مقررات کشور و اصلاح سیستم مدیریتی و اداری کشور در راستای افزایش کارایی و تسریع در انجام امور
- ارتقای سرمایه اجتماعی و انسانی، به عنوان منبع ارزش اقتصادی
- ارتقای فناوری اطلاعات در شریانهای اقتصادی کشور، به عنوان منبع مزیت رقابتی

◀ فصل سوم: سرمایه‌گذاری

◀ چشم‌انداز آینده

گزینه‌های مطلوب

با جمع‌بندی کلی نتایج بررسی نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی کشورهایی همچون مالزی و کره جنوبی، که طی دوره‌ای از نرخهای رشد بالایی برخوردار بوده‌اند، می‌توان نسبت مذکور را برای وضعیت مطلوب ایران، معادل (۳۷٪) در نظر گرفت. بر اساس نرخ رشد مطلوب (۸/۶٪) تولید ناخالص داخلی و فرض نسبت (۳۷٪) سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی، متوسط نرخ رشد سالانه سرمایه‌گذاری، (۱۰/۹٪) برآورد می‌شود، و با نرخ رشد متعادل (۷٪) تولید ناخالص داخلی، و فرض نسبت (۳۷٪) سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی، متوسط نرخ رشد سالانه سرمایه‌گذاری (۹/۳٪) برآورد می‌شود.

جدول شماره ۷- رشد و سهم سرمایه‌گذاری ناخالص بخشهای خصوصی و دولتی در دوره (۹۴-۱۳۸۴) (درصد)

سرمایه‌گذاری دولتی		سرمایه‌گذاری خصوصی		سرمایه‌گذاری کل	رشد تولید ناخالص داخلی
سهم از کل (۱۳۹۴)	متوسط رشد طی دوره	سهم از کل (۱۳۹۴)	متوسط رشد طی دوره	متوسط رشد طی دوره	
۲۷	۲/۵	۷۳	۱۵	۱۰/۹	گزینه هشت و شش دهم (درصدی ۸/۶٪)
۲۷	۲/۱	۷۳	۱۲/۸	۹/۳	گزینه هفت درصدی (۷٪)

جدول شماره ۸- رشد و سهم پس‌انداز ناخالص در دوره (۹۴-۱۳۸۴) (درصد)

نسبت پس‌انداز به GDP	رشد پس‌انداز ناخالص	گزینه رشد تولید ناخالص داخلی واقعی
۳۵	۱۳/۵	۸/۶
۳۵	۱۰/۹۸	۷

خطوط راهبردی

کاملاً مشخص است که دستیابی به رشدهای مطلوب فوق‌الذکر برای پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، با حفظ ساختارهای موجود، تقریباً غیر ممکن است. لذا رسیدن به رشدهای مذکور، مستلزم شرایط اولیه‌ای است که در زیر، به تعدادی از آنها اشاره شده است.

- مساعدسازی فضای سرمایه‌گذاری، به لحاظ ثبات سیاسی و اقتصادی، نظیر کاهش تنش بین گروههای سیاسی، بهبود روابط خارجی، کنترل نرخ تورم، کنترل نوسانات شدید نرخ ارز و کاهش شاخص ریسک کشور جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی
- بهبود بخشیدن به مکانیزمهای انتقال پس‌اندازها به سرمایه‌گذاری‌های مولد، تشویق و ایجاد انگیزه برای مردم به منظور افزایش پس‌انداز

- اتمام پروژه‌های ناتمام فعلی، جهت بهره‌برداری هر چه سریع‌تر از آنها

- بهبود کیفی طرحهای سرمایه‌گذاری و استفاده مطلوب از ظرفیتهای خالی اقتصاد

◀ فصل چهارم: بازار کار

◀ چشم‌انداز آینده

گزینه مطلوب

چشم‌انداز مطلوب، با فرض افزایش نرخ مشارکت نیروی کار به چهل و شش درصد (۴۶٪) (معادل سال ۱۳۴۵) و نرخ بیکاری هفت درصد (۷٪) در سال افق [نرخ بیکاری هفت درصد (۷٪) بر اساس مطالعات انجام شده برای ایران، نرخي است که در آن حد و نرخ تورم، غیر شتابنده است]، تدوین شده است (جدول شماره ۹). بر این اساس، تعداد شاغلان با نرخ رشد چهار و شانزده صدم درصد (۴/۱۶٪) به ۷۸۱۱۲ هزار نفر در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته و تعداد بیکاران به ۲۰۹۳ هزار نفر کاهش می‌یابد.

جدول شماره ۹- پیش‌بینی متغیرهای بازار کار بر اساس گزینه مطلوب

متوسط رشد سالانه (درصد)	۱۳۹۴	۱۳۸۴	
۳/۳۴	۲۹۹۰۴۲۱۰	۲۱۵۲۷۶۲۳	جمعیت فعال (نفر)
-۶/۵۶	۷	۱۳/۸	نرخ بیکاری (درصد)
۱/۴۸	۶۵۰۰۹۱۵۳	۵۶۱۲۰۵۱۱	جمعیت ۱۰ سال و بالاتر (نفر)
۱/۸۳	۴۶	۳۸/۳۶	نرخ مشارکت (درصد)
۴/۱۶	۲۷۸۱۰۹۱۶	۱۸۵۵۶۵۱۲	جمعیت شاغل (نفر)
-۳/۴۴	۲۰۹۳۲۹۵	۲۹۷۱۱۱۱	جمعیت بی کار (نفر)
	۹۱۴۱۴۵		متوسط سالانه ایجاد شغل

پیشنهادهای توصیه‌ها

- رفع موانع رشد تولید، فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای استفاده کامل از ظرفیتهای تولیدی، توسعه سرمایه‌گذاری توسط بخش خصوصی و ارتقای کارایی آن از طرق زیر:
- ایجاد امنیت سرمایه‌گذاری
- ایجاد فضای آرام سیاسی در داخل کشور و بهبود روابط خارجی

- شفاف‌سازی و ایجاد ثبات در قوانین و مقررات
- اصلاح قوانین و مقررات ناظر بر بازار کار، جهت تشویق سرمایه‌گذاری و به‌کارگیری تکنولوژی متناسب با مزیت‌های نسبی کشور
- انحصارزدایی و گسترش رقابت، به منظور افزایش کیفیت کالاها و خدمات تولیدی
- مقررات‌زدایی و روان‌سازی قوانین و مقررات در جهت توسعه صادرات غیر نفتی
- اصلاح سیستم اخذ عوارض
- حمایت از استقرار صنایع و فعالیتهای صادراتی
- استفاده از سیاست اعتبار مالیاتی سرمایه‌گذاری
- به‌کارگیری نرخهای استهلاک شتابی یا تصاعدی
- تسهیل مراحل دریافت تسهیلات بانکی
- استفاده بهینه از منابع مالی در اجرای طرحهای عمرانی دولت
- تعیین نرخ سود تسهیلات بانکی، با توجه به نرخ تورم
- سازماندهی نخبگان، در جهت استفاده از ظرفیتهای موجود و تولید کالاها و خدمات جدید
- کاهش هزینه‌های واقعی استفاده از نیروی کار از راههای ذیل:
  - ایجاد انعطاف‌پذیری در بازار کار، از طریق اولویت در اصلاح قانون کار
  - کاهش تعهدات غیر ضروری کارفرما، از طریق اصلاح قانون تأمین اجتماعی
  - تخفیف مالیاتی در خصوص استخدام نیروی کار جدید
  - توسعه کمی و کیفی مراکز کاریابی و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای، به منظور کاهش هزینه‌های جستجو، انتخاب نیروی کار مناسب و ارتقای کارایی نیروی کار
  - حمایت از ارائه‌ی آموزشهای مهارتی و کاربردی مورد نیاز بازار کار، با تأکید بر افزایش تنوع مهارتهای هر فرد
- پرداخت کمک هزینه به واحدهای اقتصادی، جهت آموزش نیروی کار
- پرداخت وام ارزان قیمت، به آن دسته از بنگاههایی که توجه اقتصادی داشته و کمبود نقدینگی دارند.

- اصلاح سیستم اخذ عوارض، در مورد عوارضی که برحسب تعداد نیروی کار دریافت می‌شود.
- اجتناب از افزایش دستمزد پایه و حداقل دستمزد، بیش از مقدار تورم
- حمایت از فعالیتهای اشتغالزای، تخصص‌بر و مدرن، نظیر بخش ساختمان و خدمات اجتماعی و فرهنگی، و خدمات مربوط به تکنولوژی‌های جدید، مانند تولید نرم‌افزار و فناوری اطلاعات و ارتباطات
- کاهش عدم تعادل‌های بازار کار، با توجه به موارد زیر:
  - برنامه‌ریزی منطقه‌ای، به منظور کاهش عدم تعادل بین بازار کار استانهای کشور
  - برنامه‌ریزی در بازار کار، به منظور کاهش تبعیض جنسیتی و گسترش فعالیتهای شغلی مناسب برای زنان
  - توجه بیشتر به زمینه‌های اشتغالزایی برای جوانان و دانش‌آموختگان آموزش عالی
  - تعیین یک نهاد برنامه‌ریزی نیروی انسانی، به منظور ایجاد انطباق بین نظام آموزشی و نیازهای بازار کار و فراهم نمودن زمینه‌های مناسب، به منظور جلوگیری از فرار مغزها
  - تعیین یک متولی معین برای مدیریت بازار کار و بهبود آن و ارتقای نقش نهادهای مربوطه، نظیر وزارت کار و امور اجتماعی، شورای عالی اشتغال، سازمان تأمین اجتماعی و ...
  - فراهم نمودن زمینه‌های مناسب، برای کاهش یا حذف پدیده چند شغلی و پرکاری، و خارج کردن سالمندان و نوجوانان از بازار کار
  - تشویق کارآفرینان و ترویج فرهنگ کار، از طریق احترام به سرمایه‌گذاران و الگوسازی و معرفی کارفرمایان موفق

« فصل پنجم: بودجه عمومی دولت

« چشم‌انداز آینده

گزینه مطلوب

در خصوص تأثیر هزینه‌های دولت بر رشد اقتصادی، تفکیک و ارزیابی بهره‌وری اعتبارات هزینه‌ای (جاری) و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) حائز اهمیت می‌باشد. نتایج تخمین بهره‌وری اعتبارات هزینه‌ای و سرمایه‌ای، بیانگر آن است که هر دو نوع هزینه دولت در اقتصاد، بهره‌وری مثبت بر رشد تولید ناخالص داخلی به جای می‌گذارد. بر اساس اطلاعات موجود، متوسط سهم دولت از GDP (با معیار نسبت مخارج دولت به GDP) طی دوره ۱۳۶۰ الی ۱۳۸۰، بالغ بر (۲۰/۴۶٪) می‌باشد. نسبت مذکور در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰، معادل (۱۸/۷٪) بوده است، که حتی با استفاده از معیارهای بهره‌وری و بازدهی نیز، این نسبت کمتر از میزانی است که در صورت انجام وظایف قانونی، به عهده دولت گذاشته شده است. معمولاً در مباحث نظری، عنصر شایستگی و کارایی دولت از اهمیت بسیار ویژه‌ای برخوردار است، اما باید توجه نمود بدون منابع مالی کافی و مناسب، این هدف هرگز تحقق نخواهد یافت. علاوه بر آن ساختار جمعیت جوان کشور، رفاه و تأمین اجتماعی، آموزش عمومی و آموزش عالی، تأمین اشتغال و مسکن و تأمین نظم و امنیت اجتماعی توسعه، نقش و اهمیت دولت در اقتصاد کشور را در شرایط گذر از دوره بسیار مهم و تاریخی کشور، الزامی می‌سازد.

بر اساس نتایج حاصل از دو سناریو، نسبت هزینه دولت به تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۸۴ و ۱۳۹۴، حداقل باید بین (۲۷/۵٪) و (۲۹/۵٪) باشد تا وضعیت شاخصهای اقتصاد کلان کشور، مطابق گزینه مطلوب شماره ۱ و ۲ بهبود پیدا کند. همچنین سهم درآمدهای مالیاتی از تولید ناخالص داخلی، طی سالهای مذکور در دامنه (۹/۳٪) و (۱۵٪) قرار خواهد گرفت.

سناریوهای اساسی به شرح ذیل است:

۱- نسبت درآمدهای مالیاتهای مستقیم از GDP، ثابت بوده و سهم مالیات ارزش افزوده بر

اساس برآورد پایه مالیاتی طبق مفاد لایحه مالیات ارزش افزوده اندازه‌گیری شده است.

۲- نسبت درآمدهای مالیاتهای مستقیم از GDP، ثابت بوده و سهم مالیات ارزش افزوده بر اساس متوسط همین نسبت، در تمامی کشورهایی که این مالیات جمع‌آوری می‌شود تعیین می‌گردد (جدول شماره ۱۰).

جدول شماره ۱۰- پیش‌بینی شاخصهای کلیدی بخش دولت

نسبت مالیاتهای دولت به GDP ۲	نسبت مالیاتهای دولت به GDP ۱	نسبت هزینه‌های دولت به GDP		سال
		گزینه مطلوب ۲	گزینه مطلوب ۱	
۱۰/۲۵	۹/۳	۲۸/۰۲	۳۱/۵۳	۱۳۸۴
۱۶/۵	۱۵	۲۷/۵	۲۹/۵	۱۳۹۴

خطوط راهبردی

- اتخاذ سیاست مالی فعال و انعطاف‌پذیر، که مناسب شرایط اقتصادی کشور بوده و دستیابی به رشد بالایی اقتصادی و اشتغالزایی را سرلوحه برنامه‌های خود قرار دهد.

- توسعه بخش دولت در سطح مناطق، با عنایت خاص بر منابع تأمین مالی این فعالیتها از طریق مالیات ارزش افزوده، سایر مالیاتها و عوارض محلی

- افزایش درآمدهای مالیاتی، از طریق تدوین و اصلاح قوانین مالیاتها و حذف معافیتها در اشکال متفاوت، به منظور بسط پوشش مالیاتی در جهت نیل به تراز عملیاتی بودجه دولت و تأمین اهداف توزیع درآمدی، از طریق پرداختهای انتقالی و سیاستهای اعطای یارانه به اقشار کم درآمد

- اتخاذ سیاستهای مالی مناسب با شرایط ویژه اقتصاد ایران، در جهت تحقق اهداف کلیدی اقتصاد کلان

- تأمین و تجهیز منابع مالی برای توسعه و گسترش طرحهای اشتغالزا در بخشهای خصوصی و تعاونی، از طریق سیاست مالی انعطاف‌پذیر

- تسریع در مراحل تصویب قانون مالیات ارزش افزوده و توجه خاص به پوشش کامل ابعاد آن و استفاده از تجربه‌های سایر کشورها در این زمینه، به طوری که ضمن افزایش درآمد مالیاتهای غیر مستقیم، به افزایش کارایی اقتصادی کمک کند.
- توسعه پایه مالیاتی، از طریق گسترش درآمدهای مالیاتی در سطح مناطق
- فراهم آوردن زمینه‌های کاهش کسری عملیاتی بودجه عمومی، با استفاده از ظرفیتهای بالقوه مالیاتی و اجرای مفاد ماده (۸۸) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، به گونه‌ای که لطمه‌ای بر تأمین وظایف دولت وارد نسازد.
- تسریع در اجرای ماده (۸۸) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، به منظور تأمین منابع درآمدی تکمیل پروژه‌های مهم و حائز اولویت نیمه تمام (در بخشهای امور زیربنایی، ارتباطات، منابع آب و سایر بخشهای ارجحیت‌دار کشور)
- ساماندهی پروژه‌ها و طرحهای نیمه تمام عمرانی
- تأکید بر ابعاد اشتغالزایی طرحها و پروژه‌های دولتی، از طریق به‌کارگیری و تشویق فناوری ساخت مناسب
- گسترش نقش دولت در ابعاد سیاست‌گذاری، جهت تحقق اهداف اقتصاد کلان از طریق تولید کالاهای عمومی و ارجحیت‌دار (آموزش، بهداشت، رفاه و تأمین اجتماعی) با توجه به ساختار اجتماعی و جمعیت جوان کشور
- تهیه و تدوین بودجه سالانه به صورت عملیاتی
- تهیه و تدوین بودجه سالانه دولت، با توجه به دستورالعمل نظام آمارهای دولت و دستورالعمل شفاف‌سازی بودجه

◀ فصل ششم: شرکتهای دولتی، خصوصی سازی و توسعه بخش خصوصی

◀ چشم انداز آینده

گزینه مطلوب

نتیجه اجرای صحیح برنامه های خصوصی سازی، مهندسی مجدد شرکتهای، رفع انحصارات و گسترش رقابت، تعدیل بهینه سازی ساختار دولت، جلب مشارکت بخش خصوصی و ارتقای کارایی فعالیتهای اقتصادی، شکل گیری شرایط رقابت در بازار خواهد بود. در این صورت، چشم انداز آینده بخش شرکتهای دولتی و نحوه فعالیت بخش خصوصی شامل موارد ذیل خواهد بود:

- ۱- حضور شرکتهای دولتی در حداقل ممکن، و صرفاً در فعالیتهایی که یا در آنها انحصار وجود دارد و یا بخش خصوصی توانایی یا تمایلی برای حضور در آن فعالیت را ندارد.
- ۲- شکل گیری بخش خصوصی کارآفرین، کارآمد، مستقل و پویا که تحت تأثیر اعمال سیاستها و رهنمودهای کلی دولت، به فعالیت خواهد پرداخت.
- ۳- وجود شرایط رقابت در بخشهای دولتی و خصوصی، حذف کلیه استثنائات غیر ضرور متعلق به شرکتهای دولتی
- ۴- وجود نظام تحلیل هزینه - فایده در شرکتهای دولتی و پرداخت هزینه تکالیفی که دولت برای تحقق اهداف غیر اقتصادی و اجتماعی خود به شرکتهای تحمیل می کند.
- ۵- وجود بازارهای متنوع سرمایه برای تأمین منابع مالی بنگاههای اقتصادی (اعم از دولتی و خصوصی)
- ۶- خوداتکایی شرکتهای دولتی و رعایت چارچوب سازمانی و مدیریتی شرکتهای، از سوی مراجع قانونگذاری، اجرایی و نظارتی

خطوط راهبردی

برای بهبود نظام تشکیلات کلان دولت و اصلاح چارچوب سازماندهی شرکتهای دولتی از یک سو، و جلب مشارکت بخشهای غیر دولتی و افزایش سهم بخش خصوصی در اقتصاد، رفع موانع، ایجاد رقابت در فعالیتهای اقتصادی و رفع انحصار از سوی دیگر، سیاستهای ذیل قابل پیشنهاد می‌باشد:

- ۱- رفع موانع حقوقی - قانونی و برقراری انگیزه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی برای حضور فعال و مناسب بخش خصوصی در فعالیتهای اقتصادی
- ۲- تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی و ایجاد شرایط لازم برای مشارکت منابع مالی خارجی، برای تسهیل امر خصوصی‌سازی و تقویت بخش خصوصی
- ۳- محدود نمودن شرکتهای دولتی، برای حضور در فعالیتهایی که ماهیتاً دارای انحصار طبیعی است و یا بخشهای غیر دولتی انگیزه و توانایی حضور در آن فعالیت را ندارند. (ممنوعیت ایجاد شرکت دولتی)
- ۴- سازماندهی مجموعه شرکتهای دولتی (به عنوان ابزارهای تصدی‌گری دولت) در چارچوب و سازمان مستقل از دستگاهها و سازمانهای اعمال حاکمیت دولت
- ۵- برقراری نظام شفاف و مناسب تحلیل هزینه - فایده تحقق اهداف اقتصادی و غیر اقتصادی دولت در شرکتهای دولتی، به منظور فراهم آمدن امکان ایجاد نظم منطقی، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در این شرکتها
- ۶- رفع کلیه امتیازها و استثنائات غیر ضرور قانونی، اداری و نظارتی متعلق به شرکتهای دولتی، به منظور شکل‌گیری شرایط رقابت برای شرکتهای دولتی
- ۷- تقویت و گسترش بازار سرمایه
- ۸- پیشگیری ایجاد انحصار و اولویت دادن آن نسبت به مبارزه با انحصار
- ۹- تقویت عوامل و نهادهای اجرایی، سیاست‌گذاری و مدیریت امر خصوصی‌سازی

◀ فصل هفتم: بخش پولی، ارزی و تورم

◀ چشم‌انداز آینده

گزینه مطلوب

طبق نظریه‌های اقتصادی، نرخ مطلوب عرضه پول باید اندکی بالاتر از رشد بالقوه و بلندمدت اقتصادی باشد. بنابر این، اگر عرضه پول با نرخ فعلی رشد کند، افزایش تقاضا ناشی از رشد پول را ایجاد خواهد کرد و علی‌رغم افزایش عرضه پول، سطح عمومی قیمت‌ها طی چند دهه ثابت خواهد بود. با توجه به موارد فوق، حد مطلوب نرخ رشد نقدینگی در کشور، با توجه به گزینه‌های مختلف که برای نرخ رشد اقتصادی در سالهای آینده، انجام شده است، دو مورد به شرح زیر می‌باشد:

در گزینه اول، که در آن رشد تولید ناخالص داخلی هشت و شش دهم درصد ($8/6\%$) می‌باشد، حد مطلوب رشد نقدینگی شانزده درصد (16%) پیش‌بینی شده است.

در گزینه دوم که مبتنی بر رشد تولید هفت درصد (7%) می‌باشد، حد مطلوب رشد نقدینگی حدود هفده درصد (17%) می‌باشد. بنابر این با توجه به گزینه‌های مختلف و ملاحظه ساختار اقتصادی کشور، حد مطلوب نقدینگی برای دوره (۹۴-۱۳۸۴) به طور متوسط شانزده تا هفده درصد ($16\%-17\%$) پیش‌بینی شده است.

در خصوص تورم، اصولاً حد مطلوب تورم باید اندکی بالاتر از صفر درصد باشد، اما این امر به ندرت، به ویژه برای کشورهای نظیر ایران اتفاق می‌افتد. زیرا بخش عظیمی از رشد قیمت‌ها، ناشی از افزایش نقدینگی است و از آنجا که در کشور، نقدینگی رشد بالایی داشته است، در نتیجه امکان رسیدن به حد مطلوب مشکل می‌باشد. به هر حال در بلندمدت، هر گونه رشد نقدینگی بیشتر از رشد بالقوه تولید، به تورم منجر خواهد شد. با ملاحظه نکات مذکور و گزینه‌های مختلف که برای رشد اقتصادی در نظر گرفته شده است، حد مطلوب نرخ تورم، به طور متوسط بین (۵-۸٪) برای دوره (۹۴-۱۳۸۴) پیش‌بینی شده است.

خطوط راهبردی

- تلاش برای دستیابی به تعادل در بازار وجوه (تسهیلات) کشور انجام شود.
- زمینه ایجاد رقابت در بازارهای پولی فراهم شود. در این راستا، صدور مجوزهای تأسیس بانکهای خصوصی ادامه یابد تا زمینه رقابت بین بانکها و مؤسسات مالی غیر بانکی فراهم گردد.
- ساماندهی صندوقهای قرض الحسنه و مؤسسات اعتباری غیر بانکی، در چارچوب نظارت بانک مرکزی
- زمینه‌های لازم برای استفاده از ابزارهای غیر مستقیم سیاستهای پولی فراهم شود.
- کنترل نرخ تورم، به دلیل آثار اقتصادی و اجتماعی آن

◀ فصل هشتم: بازار بورس و اوراق مشارکت

◀ چشم‌انداز آینده

اهداف گزینه مطلوب بازار بورس

- در این بازار می‌بایست نوسانهای کوتاه‌مدت قیمت حذف شوند، در نتیجه هزینه‌های معاملاتی به حداقل برسند و کارایی عملیاتی به وجود آید.
- شرکتهای بورس بایستی بتوانند در مورد میزان سرمایه‌گذاری‌ها، قدرت هدایت و تصمیم‌گیری داشته باشند.
- بازار بورس باید به گونه‌ای باشد که در هر مقطع زمانی آن خریداران و فروشندگان وجود داشته باشند. در این صورت استقلال رأی و ارزیابی وجود دارد و حجم معاملات افزایش می‌یابد.
- بازار سرمایه بایستی بتواند شرکتهای کارا و سودآور را، از شرکتهای غیر سودآور، تشخیص دهد.
- وجود رقابت در بازار بورس

راهبردهای بازار بورس

- لزوم ایجاد بازار اولیه در بورس سهام
- ارزیابی و خرید و فروش اطلاعات توسط نیروهای مربوطه
- روشهای پردازش الکترونیکی اطلاعات بازار سهام و انتقال اطلاعات، وجود داشته باشد.
- قوانین و مقررات به صورتی باشند که هیچ گونه مشکل و مانعی در انجام معاملات و سرعت آن وجود نداشته باشد.
- در دسترس بودن اطلاعات به صورت شفاف و بدون هیچ هزینه‌ای در بازار بورس
- نهادهای واسطه‌های مالی متنوع همانند بانکهای سرمایه‌گذاری فعال شوند.
- ورود سرمایه‌گذاران خارجی در بازار اوراق بهادار
- استقلال بازار بورس اوراق بهادار از نظام بانکی
- عدم وجود بازار غیر رسمی
- تعیین قیمت پایه اوراق بهادار توسط پذیرهنویسان خصوصی
- وجود بورسهای منطقه‌ای گسترده در سطح کشور، بورسهای بین‌المللی، بورسهای فرعی و بورس کالا
- به روز شدن قانون بورس اوراق بهادار
- استفاده از مناطق آزاد، جهت استفاده از سرمایه‌های خارجی در بورس اوراق بهادار

اهداف گزینه مطلوب اوراق مشارکت

- تعیین و مشخص شدن سود طرحهای مختلف مشمول اوراق مشارکت، متناسب با بازده کل طرحها
- به صورت متغیر و غیر ثابت، به طوری که بر بار مالی دولت و تورم نیفزاید.
- استفاده صحیح از ابزار اوراق مشارکت در جهت تجهیز و تخصیص منابع سرمایه‌ای
- عملکرد صحیح اوراق مشارکت در مقابل رقبای خود، نظیر سهام و سپرده‌های بانکی به طوری که منجر به بروز مشکل در سایر بازارها نگردد.
- مشارکت بخش خصوصی را فراهم نماید.

- منجر به افزایش تورم نگردد.
- فرهنگ استفاده از اوراق مشارکت، به طور صحیح در جامعه جا افتد.

راهبردهای اوراق مشارکت

- انتخاب طرحهای مولد، اشتغالزا، انتفاعی و از همه مهم‌تر با بازدهی سریع برای اوراق مشارکت
- با توجه به درجه‌بندی اوراق از نظر ضمانت و تعهد بازگشت سرمایه خریداران اوراق، ضروری است میان اوراق منتشره بخش دولتی و غیر دولتی تفاوت قائل شود.
- لازم است به منظور ایجاد رقابت سالم و منطقی در بازارهای مالی، تغییراتی را در نرخ سود اوراق مشارکت، نرخ سود سپرده بانکی، هزینه تمام شده اوراق مشارکت و هزینه تمام شده اخذ تسهیلات بانکی، با توجه به ارتباط متقابل بین آنها ایجاد نمود.
- لزوم بازنگری در شرایط اوراق مشارکت طرحهای عمرانی دولت، به منظور مطلوب نمودن شرایط اوراق بخش غیر دولتی
- لزوم استفاده از مؤسسات ملی و اعتباری در کنار بانکها و سازمان بورس اوراق بهادار
- تعیین میزان سرمایه ثابت ناخالص در پایان هر سال و در نظر گرفتن درصدی از آن، به عنوان ملاکی برای تعیین سقف مطلوب انتشار اوراق مشارکت در سال بعد
- یکی از اجزای کنترل پایه پولی، مشخص بودن بدهی سیستم بانکی و به تبع آن کنترل میزان تسهیلات اعطایی سیستم بانکی به بخش غیر دولتی می‌باشد. لذا هر ساله می‌توان با تعیین درصدی از میزان تسهیلات اعطایی پیش‌بینی شده در برنامه پنج ساله، به بخش غیر دولتی، از طریق انتشار اوراق مشارکت، برای تأمین مالی بخش خصوصی اقدام لازم به عمل آورد.
- به منظور تعیین قیمت واقعی اوراق بهادار، می‌بایست اوراق مشارکت نیز بر اساس مکانیزم عرضه و تقاضا در بازار اوراق بهادار تهران، مورد معامله قرار گیرد تا به بازار ثبات بیشتری بدهد.
- آگاهی عمومی جامعه در خصوص اوراق مشارکت بالا رود.
- تعریف صحیح اوراق مشارکت در مقایسه با اوراق قرضه، مشخص شود.

◀ فصل نهم: تجارت خارجی

◀ چشم‌انداز آینده

گزینه مطلوب

خطوط راهبردی

- افزایش جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، حداقل به میزان ۱/۵ میلیارد دلار در سال (متوسط جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی توسط کشورهای در حال توسعه در سال ۲۰۰۰)
- ایفای نقش فعال در روند جهانی شدن از طریق عضویت در سازمان تجارت جهانی
- آزادسازی مالی و تجاری، از طریق گسترش بازارهای مالی، اصلاح قوانین و مقررات ناظر بر فعالیتهای تجاری و فراهم آوردن شرایط مناسب برای ورود سرمایه‌های خارجی
- فراهم ساختن زمینه مناسب برای جلب سرمایه و انتقال تکنولوژی خارجی
- تقویت روابط با دنیای خارج، از طریق عضویت در مجامع و اتحادیه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی
- تسهیل و تسریع در خصوصی‌سازی، لغو انحصارات و فراهم آوردن شرایط مناسب برای مشارکت بخش خصوصی

- افزایش توان کشور در مقابله با شوکهای خارجی
- بسترسازی برای مقابله با خسارتهای احتمالی ناشی از عضویت در سازمان تجارت جهانی
- توجه اساسی به موقعیت ممتاز ایران در ترانزیت کالا به کشورهای آسیای میانه و جذب گردشگران خارجی، به منظور افزایش درآمدهای ارزی کشور
- اتخاذ سیاستهای راهبردی توسعه صادرات و جلب سرمایه‌های خارجی در مناطق آزاد
- تنوع بخشیدن به کالاهای صادراتی، به منظور کاهش تمرکز کالایی و کشوری

◀ فصل دهم: توزیع درآمد

◀ چشم‌انداز آینده

گزینه مطلوب [بر اساس رشد اقتصادی هشت و شش دهم درصدی (۸/۶٪)]

- کاهش ضریب جینی، از ۰/۴۲۸ در سال ۱۳۸۰، به ۰/۳۷ در سال ۱۳۹۴، و متوسط ۰/۳۷۴ برای دوره (۹۴-۱۳۸۴)
- کاهش نسبت دهک بالایی به پایینی، از ۱۹/۴ در سال ۱۳۸۰، به ۱۴ در سال ۱۳۹۴، به قسمی که متوسط آن طی دوره (۹۴-۱۳۸۴) به ۱۴/۳ خواهد رسید.
- کاهش نسبت بیست درصد (۲۰٪) بالایی به بیست درصد (۲۰٪) پایینی از ۹/۹ در سال ۱۳۸۰، به ۷/۱ در سال ۱۳۹۴، به قسمی که متوسط آن طی دوره (۹۴-۱۳۸۴) به ۷/۳ خواهد رسید.

چالش‌های اساسی

- ایجاد نظام جامع تأمین و رفاه اجتماعی
- کاهش فقر، بیکاری و نابرابری
- افزایش سرمایه انسانی در اقشار کم درآمد و رفع عدم تعادلهای منطقه‌ای، از طریق متعادل نمودن توزیع امکانات عمومی (فرهنگی، آموزشی و اجتماعی)
- متشکل نمودن سازمانهای حمایتی و امدادی زیر نظر یک مرجع واحد، به منظور حذف فعالیتهای موازی و تمرکز در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی کلان
- اصلاح نظام ناکارآمد و غیر هدفمند یارانه‌ها

خطوط راهبردی

اهم سیاستهای پیشنهادی به منظور مواجهه با مشکلات و چالشهای اساسی در این بخش به شرح ذیل می‌باشد:

- هدفمند نمودن یارانه‌ها به سمت گروههای آسیب‌پذیر و اقشار نیازمند جامعه

- استقرار نظام شناسایی خانوارهای کم درآمد و متوسط (به منظور تسریع در هدفمند شدن یارانه‌ها)
- تبیین شاخصهای کمی و قابل استحصال عدالت اجتماعی، در یک تفاهم عمومی بین مسئولین و سیاستگذاران، و تولید اطلاعات مورد نیاز برای اندازه‌گیری شاخصهای فوق، توسط مراکز تولید اطلاعات (مرکز آمار ایران و بانک مرکزی)
- اصلاح قیمتهای نسبی، بخصوص قیمت حاملهای انرژی^۱
- برپایی نظام جامع، فراگیر و کارآمد تأمین اجتماعی، با هدف تأمین رفاه جامعه و پاسخگویی به نیازهای اساسی مردم و تحقق عدالت اجتماعی
- سازماندهی نهادها و دستگاههای حمایتی و امدادی دولتی نظیر: سازمان تأمین اجتماعی، کمیته امداد امام خمینی (ره)، سازمان بهزیستی، بنیاد شهید و ... در قالب تشکیلات واحدی در سطح وزارتخانه با عنوان «وزارت رفاه و تأمین اجتماعی»
- تأمین حداقل معیشت مردم و حمایت از اقشار آسیب‌پذیر، حداقل معیشت شامل: بهره‌مندی از بهداشت عمومی، برخورداری از آموزش و پرورش عمومی، داشتن حداقل سرپناه قابل قبول و امنیت غذایی می‌باشد.
- توسعه کارآفرینی و توانمندسازی فقرا و اقشار کم درآمد
- توجه به توسعه مناطق روستایی و محروم کشور، به منظور رفع عدم تعادل‌های منطقه‌ای
- پشتیبانی حقوقی از اقشار ضعیف جامعه، بخصوص زنان شاغل، حقوق‌بگیران بخش خصوصی و شاغلینی که از پایگاه سیاسی - اجتماعی محکمی برخوردار نیستند.
- حذف زمینه‌های مربوط به کسب درآمدهای بادآورده و درآمدهای ناشی از امتیازهای خاص
- ایجاد فرصتهای برابر اجتماعی برای کسب آموزش و مهارت و دسترسی به سرمایه‌های مالی و فیزیکی از طریق بازارهای مناسب

۱- میزان یارانه حاملهای انرژی در بودجه مصوب سال ۱۳۸۲، معادل ۱۰۳۸۸۶ میلیارد ریال بوده است که این رقم (۲۶/۳٪) از کل بودجه عمومی دولت می‌باشد.

- نهادینه کردن امنیت غذا و بهبود تغذیه مردم و ارتقای سلامت جامعه
- ایجاد نظام مالیاتی مناسب و کارا جهت بهبود توزیع درآمدها

جدول شماره ۱۱- نتایج حاصل از گزینه رشد اقتصادی مطلوب

موضوع	۱۳۸۰	۱۳۹۴	متوسط دوره
			(۹۴-۱۳۸۴)
گزینه رشد اقتصادی (۸/۶٪)	۰/۴۲۸	۰/۳۷	۰/۳۷۴
	۱۹/۴	۱۴	۱۴/۳
	۹/۹	۷/۱	۳۷

◀ فصل یازدهم: بخش علم و فناوری

◀ چشم‌انداز آینده

گزینه مطلوب تحقیق و توسعه

چشم‌انداز مطلوب آینده بخش پژوهش، شرایطی است که به اتکای فعالیتهای تحقیق و توسعه همگام با روند توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور، کارایی و محتوای این فعالیتها و اشاعه دستاوردهای تحقیقاتی افزایش یابد و استفاده از منابع در این بخش، با افزایش کارایی در عرصه عملی فعالیتهای مختلف اقتصادی و اجتماعی همراه باشد. در این گزینه، متوسط سالانه نرخ رشد هزینه‌های تحقیق و توسعه بیست و دو و پنج دهم درصد (۲۲/۵٪) در بخش دولتی و در بخش خصوصی دوازده درصد (۱۲٪) می‌باشد. نرخ رشد مطلوب، با این فرض تهیه شده که ساختارهای اقتصادی و اجتماعی، روندی افزایشی را، با توجه به جهت‌گیریهای علمی در جهان آینده تجربه نمایند.

از دیگر شاخصهایی که بر اساس آن می‌توان وضعیت تولید علم و فناوری را بهبود بخشید، نسبت تعداد محقق در میلیون نفر است که در حال حاضر در ایران ۳۴۰ نفر می‌باشد. در وضعیت مطلوب و در افق ۱۳۹۴، رساندن این شاخص به مرز ۱۵۰۰ نفر می‌تواند گویای تحول در این بخش باشد. در این صورت، تعداد محققین بر اساس جمعیت کشور (حدود ۷۷ میلیون نفر) به ۱۲۰ هزار نفر افزایش خواهد یافت.

جدول شماره ۱۲- پیش‌بینی روند هزینه تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی (درصد)

عنوان	۱۳۸۱	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۴
نسبت هزینه تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی	۰/۸	۱/۲	۲	۳
نسبت هزینه تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی در بخش دولتی	۰/۴۳	۰/۷۵	۱/۲۵	۲
نسبت هزینه تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی در بخش خصوصی	۰/۳۷	۰/۵	۰/۷۵	۱

خطوط راهبردی تحقیق و توسعه

افزایش ظرفیتهای کمی و کیفی پژوهشی و مأموریت‌گرا کردن پژوهش

- فراهم آوردن شرایط برای تبدیل دانشگاههای آموزشی به دانشگاههای پژوهشی و کارآفرین و تغییر نقش آنها، از انتقال دانش به ایجاد زمینه‌های ابداع، نوآوری و خلق صنعت. لازم است قابلیت انجام کار به صورت مستقل، از اهداف اصلی دانشگاههای کشور، در راستای آموزش دانشجویان باشد و دانشگاهها بر اساس نیازمندیهای تخصصی بازار، نیروی انسانی تربیت کنند.

- لزوم تقویت واحدهای تحقیق و توسعه صنایع بخش خصوصی و ارتباط نزدیک واحدهای مذکور با تولید، به منظور فراهم آوردن زمینه‌های اجرایی سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در پژوهش

- حمایت از پژوهشهای توسعه‌ای موفق در واحدهای تحقیق و توسعه صنایع، جهت کمک به افزایش نوآوری در محصولات صنعتی

- بیمه فرایند فعالیتهای پژوهشی سفارشی (دارای متقاضی) به طوری که خسارتهای وارده به دستگاههای پژوهشی (به ویژه دستگاههای پژوهشی غیر دولتی) ناشی از عدم انجام تعهدات مالی سفارش دهنده (به ویژه دولتی) جبران گردد.
- فراهم کردن زمینههای ایجاد دیده‌بان علمی و توسعه فرهنگ ارزیابی نتایج فعالیتهای پژوهشی، به کمک نهادهای مستقل علمی، به ویژه نهادهای علمی غیر دولتی نظیر انجمنهای علمی
- اصلاح قوانین و مقررات موجود و تنظیم و تصویب قوانین شفاف و مؤثر در امر تحقیقات، شامل ضوابط ارتباط مالی بین بخشهای دولتی و خصوصی

توسعه بخش فناوری به عنوان مکمل بخش پژوهش و ارتباط مستمر آن با بخش تولید

- تشویق ایرانیانی که موفق به ثبت جواز علمی Patent در مراجع بین‌المللی می‌شوند.
- تصویب و اجرای قانون مالکیت فکری در کشور، به منظور توسعه بازار تحقیقات، و امکان انتقال حقوق مالکیت صاحبان افکار و محصولات نو به تولیدکنندگان و بهره‌برداران
- حرفه‌ای کردن پژوهش از طریق اصلاح ساختار مراکز تحقیقاتی و ساماندهی فعالیتهای فناوری در مؤسسات تحقیقات حرفه‌ای و شرکتهای تحقیقاتی و خدمات مهندسی، به منظور توسعه بخش فناوری در کشور
- تضمین سرمایه‌گذاری بخش خصوصی توسط دولت برای یک بار، در صورتی که سرمایه‌گذاری بر اساس نتایج و یافته‌های تحقیقاتی داخلی انجام پذیرد، به طوری که هر نوع خسارتی ناشی از اقدام به تولید در مرحله صنعتی، در بار اول توسط دولت پرداخت شود.
- ایجاد نهادهای مالی ریسک‌پذیر، برای سرمایه‌گذاری در فناوری حاصل از پژوهشهای داخلی
- حمایت مالیاتی از مراکز یا شرکتهای توسعه فناوری
- حمایت مالی از تحقیقات مربوط به تجاری کردن فناوری در پارکها، مراکز رشد فناوری یا مراکز تحقیق و توسعه
- طراحی و اجرای نظام مهندسان محقق

- ایجاد و گسترش صندوق سرمایه‌گذاری جهت حمایت از طرحهایی که از نتیجه پژوهش به مرحله تولید می‌رسند.

گسترش به کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات

- به کارگیری این فناوری، موجب ظهور روند جدیدی در اداره امور کار، تولید، مبادله و آموزش، افزایش دانایی نوشته شده و کاهش هزینه‌های انتشار دانایی می‌گردد.

همانگی سیاستهای اقتصادی با سیاستهای علم و فناوری

- برای جذب نتایج علمی و پژوهشی، شرایط اقتصادی باید به گونه‌ای باشد که رشد و کارآفرینی را تسهیل کند. عواملی مانند تعیین و اعلام اولویتهای سرمایه‌گذاری، ایجاد فضای رقابتی و گسترش فعالیت بخش خصوصی، گسترش سرمایه‌گذاری خارجی، حمایت از حقوق مالکیت، از جمله مالکیت فکری و وجود انگیزه‌های اقتصادی برای تبدیل دانایی و مهارت به رشد و توسعه، ضروری است. در این راستا، وضع مقررات و مالیاتهای مناسب برای تجارت اطلاعات و دانایی در سطح بین‌الملل و توجه به صنایع دانایی‌بر به جای صنایع سنتی، اهمیت دارد.

- جهت ارتقای اثربخشی هزینه‌های تحقیق و توسعه و کمک به رشد اقتصادی، لازم است سرمایه‌گذاری پژوهشی، بر اساس اولویتهای سرمایه‌گذاری اقتصادی کشور جهت‌گیری شود.

توجه بیشتر به توسعه علم و فناوری در بخش خصوصی

با توجه به این که بخش خصوصی، ماهیتاً اقدام به سرمایه‌گذاری در زمینه‌هایی از پروژه‌های پژوهشی می‌نماید، که نتایج آن در چرخه اقتصادی کشور وارد شده و به صورت افزایش ارزش افزوده بازتاب می‌یابد، لازم است فعالیتهای بخش خصوصی در حوزه علم و فناوری تقویت شود.

تعیین اولویت رشته‌ای تحقیقات در بخش دولتی

لازم است دولت در چند رشته پایه‌ای، اولویتهای لازم را مشخص و سرمایه‌گذاری نماید.

گزینه روند مطلوب توسعه انسانی

چشم‌انداز مطلوب توسعه انسانی، شرایطی است که ایران، در افق سال ۱۳۹۴، خود را به سطح کشورهای توسعه انسانی سطح بالا ارتقا دهد. در توسعه انسانی سطح بالا، مجموع اجزای تشکیل دهنده شاخص توسعه انسانی، بالاتر از (۸۰٪) باشد. به بیان دیگر، مجموعه امکانات، رفاه مادی و معنوی و سطح کیفیت زندگی در سال ۱۳۹۴، باید به وجود آورنده شرایط مطلوبی باشد. بر اساس برآوردهای جمعیتی، در سال ۱۳۹۴ امید زندگی به ۷۴/۵ سال افزایش می‌یابد. با این رقم، شاخص امید زندگی به ۰/۸۲۵ افزایش می‌یابد. چنانچه شاخص ثبت نام ناخالص کلیه مقاطع تحصیلی، از ۰/۷۳۹ در سال ۱۳۸۰، به ۰/۸۲۵ در سال ۱۳۹۴، افزایش یابد (که این فرض با توجه به نرخ پوشش بالای تحصیلی با احتمال بالایی محقق خواهد شد)، در این صورت شاخص درآمدی باید از ۰/۶۸ به ۰/۷۸۳ افزایش پیدا کند که رشد سالانه آن معادل ۱/۱ برای رسیدن به هدف فوق می‌باشد. در ده سال گذشته، روند این شاخص سالانه حدود (۱٪) بوده است. استفاده از سرمایه انسانی در فرایند تولید کالا و خدمات در تحول شاخص توسعه انسانی، نقش عمده‌ای دارد و امروزه در اغلب نظریه‌های جدید رشد اقتصادی، مورد تأکید سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اقتصادی قرار می‌گیرد. این عامل هم راندمان تولید را افزایش می‌دهد و هم از طریق خلاقیت و نوآوری، تأثیری دو چندان بر تولید و درآمد به جا می‌گذارد. بر اساس آخرین برآوردها، متوسط میانگین سالهای تحصیل در ایران در سال ۱۳۷۵، برای افراد ۱۵ سال به بالا ۵/۶ سال، و میانگین سالهای تحصیل افراد ۲۵ سال به بالا، ۴/۶ سال می‌باشد. به دلیل موانع ساختاری، جمعیتی و محرومیتها، هنوز فاصله زیادی با کشورهای جهان وجود دارد و تحولات اساسی در حوزه‌های مختلف تصمیم‌گیری باید انجام شود و تأثیری شگرف بر انباشت سرمایه انسانی و بهبود شاخص توسعه انسانی، به جا می‌گذارد.

جدول شماره ۱۳ - پیش‌بینی روند شاخص توسعه انسانی

سال	روند مطلوب شاخص توسعه انسانی
۱۳۸۱	۰/۷۳۱
۱۳۸۵	۰/۷۵۴
۱۳۹۰	۰/۷۸۵
۱۳۹۴	۰/۸۱۱

خطوط راهبردی توسعه انسانی

- بهبود شاخصهای آموزش، از طریق ایجاد تسهیلات لازم جهت بالا بردن نرخ ثبت نام در مقاطع مختلف تحصیلی در تمام نقاط کشور، با توجه به نیازهای بازار کار و اتخاذ سیاستهای مناسب جهت تقویت و گسترش فعالیتهای مربوط به آموزش بزرگسالان
- بهبود شاخص توسعه انسانی تعدیل یافته، بر اساس توزیع درآمد با هدف دسترسی طبقات متوسط و پایین درآمدی به فرصتها و منابع اقتصادی، به ویژه از طریق ارائه تسهیلات برای مشارکت این طبقات در اداره واحدهای تولیدی کوچک و متوسط در فرایند خصوصی سازی
- ایجاد فرصتهای شغلی برای گروههای فقیر و تداوم پرداخت یارانههای آموزشی و بهداشتی، به منظور کاهش فقر درآمدی و در نتیجه کاهش فقر انسانی
- ارتقای وضعیت توسعه انسانی زنان، از طریق بر طرف ساختن موانع فرهنگی، حقوقی و اقتصادی و مشارکت آنان در عرصههای مدیریتی، در سطوح سیاسی، اجتماعی، علمی و فنی
- کاهش پراکندگی توسعه انسانی، از طریق اولویت تخصیص منابع و امکانات اقتصادی به نفع استانهای با توسعه انسانی پایین تر، به ویژه از طریق ایجاد فرصتهای شغلی مناسب در مناطق محروم و انجام سرمایه گذاریهای زیربنایی
- افزایش نرخ باسوادی زنان در مناطق محروم، از طریق فرهنگ سازی و ایجاد الگوهای مناسب
- ایجاد شرایط برابر، جهت دسترسی به فرصتها در عرصههای مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی
- گسترش بسط انتخابهای انسانی، از طریق مشارکت بیشتر در عرصههای اقتصادی، فرهنگی و سیاسی
- تقویت چتر حمایت اجتماعی در مفهوم وسیع آن جهت مبارزه با فقر
- گسترش بازارهای رقابتی و جلوگیری از انحصارات، جهت دسترسی به فرصتهای برابر سرمایه گذاری، تولید و تجارت در عرصههای اقتصادی

گزینه مطلوب فناوری اطلاعات و ارتباطات

بر اساس روند موجود، نرخ رشد ارتباطات در اقتصاد ایران چشمگیر است و در دهه گذشته، از نرخ رشد بالایی برخوردار بوده است. با توجه به این که نرخ رشد جمعیت حدود یک و نیم درصد (۱/۵٪)، و نرخ رشد تلفنهای دایر شده در پنج سال گذشته بیست و سه دهم درصد (۲۰/۳٪)، و نرخ رشد ضریب نفوذ تلفن در ده سال اخیر، چهارده و شش دهم درصد (۱۴/۶٪) می‌باشد، پیش‌بینی می‌شود بر اساس روند فعلی، ضریب نفوذ تلفن در سال ۱۳۸۵ سی و دو درصد (۳۲٪)، در سال ۱۳۸۸ (۴۶٪) و در سال ۱۳۹۴، نود و شش و نه دهم درصد (۹۶/۹٪) شود. با نرخهای رشد موجود، تعداد تلفن در سال ۱۳۹۴، معادل ۷۶/۴ میلیون خط تلفن و جمعیت حدود ۷۸/۲ میلیون نفر خواهد بود.

در گزینه مطلوب، اصلاحات ساختاری، کاهش هزینه ارتباطات و اطلاعات و بهبود کیفیت خدمات‌رسانی در اولویت است.

- ۱- دستیابی به سرانه ۱۱۵ روزنامه برای هر هزار نفر
- ۲- گسترش خدمات‌رسانی اینترنت، از ۳۳ نفر در هزار فعلی، به ۳۵۰ نفر در هزار در سال ۱۳۹۴ (معادل سطح فعلی خدمات اینترنتی کشورهای توسعه یافته)
- ۳- افزایش تعداد تلویزیون، از ۱۶۳ دستگاه در هزار نفر در سال ۱۳۷۹ به ۵۷۰ دستگاه در هزار نفر در سال ۱۳۹۴
- ۴- افزایش ضریب تلفن ثابت به ۱۶۳، تلفن همراه به ۱۰۳ و ضریب کلی نفوذ تلفن به ۲۶۶

خطوط راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات

- ۱- خصوصی‌سازی فعالیتهای مخابراتی جهت ایجاد رقابت، توسعه خدمات سیار و جهانی شدن
- ۲- گسترش، بهبود و ارتقای خدمات اینترنت، تلفن همراه، کارتهای تلفن و سایر خدمات بین‌المللی، از طریق ایجاد زیرساختهای مورد نیاز و سرمایه‌گذاری زیربنایی
- ۳- ارتقای کیفیت خدمات ارتباطات و اطلاعات، از طریق تنظیم و اجرای قوانین و مقررات و فراهم‌سازی بسترهای قانونی رشد کیفی مطبوعات و رسانه‌های جمعی

- ۴- آموزش و تقویت نیروی انسانی و تقویت تخصص‌گرایی و حرفه‌ای در عرصه مطبوعات، رسانه‌های جمعی و شبکه اینترنت
- ۵- ایجاد بستر مناسب جهت شکل‌گیری و حمایت بدون تبعیض از مطبوعات مستقل، در قالب ابزارهای قانونی و حقوقی و در مقابل مطبوعات دولتی
- ۶- کاهش نقش انحصاری دولت در عرصه ارتباطات، رسانه‌ها و مطبوعات، و ایجاد فضای رقابتی در این عرصه
- ۷- سازماندهی اجرایی ارتباطات و حضور مؤثر در ارائه خدمات در بازارهای جهانی
- ۸- ایجاد نهادهای مناسب صنفی و مدنی، جهت کارآمد نمودن نظام رسانه‌ای، مطبوعاتی و اینترنتی در راستای انتقال سریع اطلاعات
- ۹- گسترش شبکه‌های بین‌المللی تلویزیونی
- ۱۰- تقویت نقش خودتنظیمی مطبوعات و رسانه‌ها
- ۱۱- ساماندهی نظام توزیع اطلاعات، در قالب سرمایه‌گذاری مناسب در مطبوعات، رسانه‌ها، شبکه‌های اینترنت و تقویت نهادهای خصوصی در این عرصه

جدول شماره ۱۴- گزینه مطلوب دسترسی به ارتباطات

سال	ضریب نفوذ تلفن ثابت	ضریب نفوذ تلفن همراه	ضریب نفوذ کل	دسترسی به تلویزیون در هر هزار نفر	دسترسی به اینترنت در هر هزار نفر	سرانه روزنامه در هر هزار نفر
۱۳۸۴	۲۹	۹	۳۸	۱۹۰	۶۰	۴۵
۱۳۸۵	۳۵	۱۲	۴۶	۲۱۵	۹۰	۵۰
۱۳۹۰	۸۱	۴۰	۱۲۱	۳۵۰	۲۴۰	۷۵
۱۳۹۴	۱۶۳	۱۰۳	۲۶۶	۵۷۰	۳۵۰	۱۱۵

الف: گزینه مطلوب ۱ (رشد سریع با رویکرد هم‌پیوندی)

بر اساس این گزینه فرض شده است که:

- ۱- نسبت صادرات کالای غیر نفتی در تولید ناخالص داخلی، از پنج و دو دهم درصد ($5/2\%$) در سال پایه، به ده درصد (10%) در سال افق افزایش یابد.
- ۲- سهم صادرات صنعتی در صادرات کالاهای غیر نفتی، از چهل و نه درصد (49%) به هفتاد و پنج درصد (75%) افزایش یابد.
- ۳- نسبت سرمایه‌گذاری خارجی به تولید ناخالص داخلی، از شش دهم درصد ($6/10\%$) به دو درصد (2%) برسد. دو فرض اخیر، بر اساس مقایسه شاخصهای مورد نظر در اقتصادهای بین‌المللی مشابه اقتصاد ایران نتیجه‌گیری شده است.
- ۴- واردات کالا معادل صادرات کالا در نظر گرفته شده است، تا تراز تجاری از تعادل برخوردار باشد.
- ۵- در ارتباط با صادرات نفت خام، فرض شده است که اولاً، با وجود افزایش تولید نفت خام به $4/4$ میلیون بشکه در روز، تغییر قابل ملاحظه‌ای در میزان صادرات نفت خام ایجاد نشود. ثانیاً، با توجه به رشد سریع اقتصادی و روند سریع صنعتی شدن، مصرف داخلی نفت خام معادل صادرات آن باشد.

ب: گزینه مطلوب ۲ (رشد متعادل با رویکرد هم‌پیوندی)

بر اساس این گزینه فرض شده است که:

- ۱- نسبت صادرات کالای غیر نفتی در تولید ناخالص داخلی، از پنج و دو دهم درصد ($5/2\%$) در سال پایه به هفت درصد (7%) در سال افق افزایش یابد.
  - ۲- سهم صادرات صنعتی در صادرات کالاهای غیر نفتی، از چهل و نه درصد (49%) به شصت درصد (60%) افزایش یابد.
  - ۳- نسبت سرمایه‌گذاری خارجی به تولید ناخالص داخلی، از شش دهم درصد ($6/10\%$) به یک درصد (1%) برسد. دو فرض اخیر، بر اساس مقایسه شاخصهای مورد نظر در اقتصادهای بین‌المللی مشابه اقتصاد ایران نتیجه‌گیری شده است.
- فروض ۴ و ۵ گزینه مطلوب ۱ در این گزینه نیز در نظر گرفته شده‌اند.